

WUOZ-ELK.5161.87.2022

ELK, 12.12.2022 r.

Nr pisma: 10461/2022

Na podstawie art. 104 i art. 155 Kodeksu postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 2000), w związku z art. 31 ust. 2 art. 89 pkt. 2 i art. 92 ust. 6 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 840),

w związku z pismem z: 25.10.2022 r.
wniesionym przez: Gminę Pisz

data wpływu do Delegatury Elk: 28.10.2022 r.,

w sprawie: określenia rodzaju i zakresu niezbędnych badań archeologicznych w związku przystąpieniem do przygotowań realizacji projektu „Pisa-Narew – szlak aktywnej turystyki wodnej i kulturowej” w strefie ochrony konserwatorskiej i na terenie ruin zamku w Pisz;

oraz po ocenie danych przedstawionych we wniosku i załączonych do niego:

- koncepcji kolizji w strefie zamkowej wraz z dotychczasowymi znanymi odkryciami relikwów przy przeprowadzaniu innych przedsięwzięć,
- fiszki projektu,
- archiwalnej koncepcji zagospodarowania w strefie zamkowej z koncepcją funkcjonalną parku;

WARMIŃSKO-MAZURSKI WOJEWÓDZKI KONSERWATOR ZABYTKÓW orzeka

nakazać w obszarze możliwej kolizji inwestycji z pozostałościami zabudowy zamku krzyżackiego i nowożytniej fortecy wraz z towarzyszącymi obiektami, przeprowadzić interdyscyplinarne archeologiczne badania wykopaliskowe w zaplanowanych strefach (wg zał. do niniejszej decyzji).

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 31 ust. 1a u.o.z.o.z. (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 840) „osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która zamierza realizować: 1) roboty budowlane przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru lub objętym ochroną konserwatorską na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub znajdującym się w ewidencji wojewódzkiego konserwatora zabytków albo 2) roboty ziemne lub dokonać zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić może do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego – jest obowiązana, z zastrzeżeniem art. 82a ust. 1, pokryć koszty badań archeologicznych oraz ich dokumentacji, jeżeli przeprowadzenie tych badań jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków.” Natomiast, zgodnie z ust. 2. tego samego artykułu „zakres i rodzaj niezbędnych badań archeologicznych, o których mowa w ust. 1a, ustala wojewódzki konserwator zabytków w drodze decyzji, wyłącznie w takim zakresie, w jakim roboty budowlane albo roboty ziemne lub zmiana charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, zniszczą lub uszkadzają zabytek archeologiczny”.

Przedmiotowa inwestycja położona jest w granicy zabytkowego układu urbanistycznego miasta Pisz oraz ruin zamku krzyżackiego, wpisanych do rejestru zabytków oraz stanowiska archeologicznego (w postaci średniowiecznego zamku krzyżackiego) o nierozpoznanym do tej pory zasięgu. Z uwagi na przystąpienie do przygotowań do realizacji projektu „Pisa-Narew – szlak aktywnej turystyki wodnej i kulturowej” przez Gminę Pisz i zaplanowane wybudowanie infrastruktury towarzyszącej również w obszarze objętym ochroną konserwatorską niezbędne jest przeprowadzenie wyprzedzających badań archeologicznych, których rezultaty będą mieć wpływ na końcowy kształt projektu planowanych obiektów. W dniu 28.10.2022 r. Gmina Pisz wystąpiła o określenie zasięgu koniecznych do przeprowadzenia wykopalisk.

Z uwagi, że organ konserwatorski wydaje decyzję określającą zakres i rodzaj badań **wyłącznie w takim zakresie, w jakim roboty budowlane albo roboty ziemne lub zmiana charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym**

znajdują się zabytki archeologiczne, zniszczą lub uszkodzą zabytek archeologiczny, Gmina Pisz uzupełniła wniosek o koncepcję kolizji w strefie zamkowej, fiszkę projektu oraz archiwalną koncepcję zagospodarowania w strefie zamkowej.

Po przeanalizowaniu przedłożonej dokumentacji, organ konserwatorski nakazał przeprowadzenie interdyscyplinarnych badań wykopaliskowych pod planowane budynki zaplecza portowego i infrastruktury turystycznej, w celu niedopuszczenia do zniszczenia zabytku przez roboty budowlane, towarzyszące im prace ziemne oraz trwałe przekształcenie powierzchni stanowiska poprzez rozbiórkę istniejących i budowę nowych budynków wraz z wybudowaniem infrastruktury jej towarzyszącej (linia zielona na załączniku Wnioskodawcy). Jednocześnie, Warmińsko-Mazurski WKZ nakazał przeprowadzenie badań archeologicznych w strefach oznaczonych przez Wnioskodawcę czerwoną linią przerywaną, z uwagi na konieczność bardziej precyzyjnego rozpoznania i zadokumentowania stanu zachowania ruin i układu nawarstwień, które pozwolą na wypracowanie metod zabezpieczenia i udostępnienia miejsca do celów ruchu turystycznego.

Organ konserwatorski przypomina, że ujawniane w trakcie badań wykopaliskowych nowe okoliczności mogą powodować konieczność zmiany programu badań archeologicznych w ich trakcie lub zmianę zakresu koniecznych do przeprowadzenia badań wykopaliskowych, w szczególności w strefach wyznaczonych pierwotnie przerywaną, czerwoną linią. Z tego względu konieczne jest wykonywanie odbiorów częściowych i końcowego przedmiotowych badań archeologicznych z udziałem wszystkich stron, co pozwoli na bieżąco reagować i dostosowywać rozwiązania do nieprzewidzianych odkryć, których można się spodziewać w strefie intensywnie przekształcanej przez człowieka od średniowiecza po czasy współczesne, jaką ruiny zamku w Piszcu niewątpliwie są.

Należy w tym miejscu przypomnieć, że wszelkie działania inwestycyjne w obszarach zabytkowych są niszczące dla nawarstwień, które do tej pory w danym miejscu powstały w efekcie działania człowieka i sił przyrody. Tylko metodologiczne badania wykopaliskowe, **uwzględniające przed ich rozpoczęciem rezultaty wszystkich do tej pory wykonanych badań archeologicznych – inwazyjnych i nieinwazyjnych – dostosowujące program badań do obiektu poddanego studiom, z uwzględnieniem wykonania wszelkich możliwych analiz towarzyszących** (np. archeozoologicznych, palinologicznych, chemicznych zapraw itd.) pozwolą zadokumentować i odczytać proces dziejowy miejsca. W konsekwencji, możliwe stanie się maksymalne wykorzystanie korzyści społecznych wszystkich wykonanych badań poprzez udostępnienie w sposób przyjazny odbiorcom w różnym wieku, zarówno lokalnym, jak i nie, tego wyjątkowego dla historii regionu obiektu. Dziedzictwo kulturowe, a zwłaszcza archeologiczne, jest bardzo wrażliwe na nawet najdrobniejsze zmiany i wymaga wiedzy i lat doświadczenia w prawidłowym odczytaniu i zrozumieniu. Dlatego też, wykopaliska, takie jak te planowane w obrębie zamku krzyżackiego w Piszcu, **powinny być prowadzone przez zespół naukowców posiadający doświadczenie przy wykonywaniu badań archeologicznych podobnych obiektów.**

Z uwagi na znaczenie przedmiotowego zabytku dla regionu – zarówno dla tworzenia tożsamości lokalnej społeczności, jak i potencjał gospodarczy – **warto rozważyć wykonanie przedmiotowych badań w ramach tzw. archeologii publicznej (czy zaangażowanej), których paradygmaty pozwalają na zaangażowanie lokalnej społeczności w proces badawczy i wypracowanie korzyści społecznych i gospodarczych z jego przeprowadzenia** np. poprzez możliwość udziału w pracach wykopaliskowych, bieżący udostępnianie informacji o badaniach wykopaliskowych w lokalnych mediach i mediach społecznościowych, przeprowadzenie wydarzeń towarzyszących np. warsztatów archeologicznych dla uczniów pobliskich szkół lub innych grup docelowych, itd. Takie zintegrowane podejście, aktywnie włączające lokalną społeczność na różnych poziomach i umożliwiające jej bezpośredni kontakt z dziedzictwem ma ogromny wpływ na budowanie poczucia odpowiedzialności za własne dziedzictwo kulturowe i zwiększanie świadomości o historii regionu, ale przekłada się również na wiele innych dziedzin życia społecznego. Tylko ochronione dziedzictwo kulturowe może zostać atutem gospodarczym regionu, a bez jego znajomości i emocjonalnego związania z nim niemożliwa jest jego ochrona.

W następstwie powyższego, **orzeczono jak w sentencji.**

Biorąc pod uwagę ograniczone możliwości poznawcze archeologicznych badań powierzchniowych przeprowadzonych dla regionu Puszczy Piskiej do tej pory, jak i liczne pozostałości późnonowożytnej i współczesnej działalności człowieka w regionie Pisy, Warmińsko-Mazurski WKZ przypomina, że wykonywanie badań archeologicznych w formie nadzoru nad całością prac ziemnych inwestycji jest standardową procedurą przy realizacji inwestycji liniowych.

Ponadto, z uwagi na interaktywny charakter inwestycji, Warmińsko-Mazurski WKZ przypomina o obecności licznych obiektów dziedzictwa kulturowego w regionie Pisy, posiadających potencjał turystyczny jak: historyczna zabudowa Pisy i okolicznych miejscowości (np. kościół w Jezach); zabytkowe założenia dworsko-parkowe (np. w Borkach); liczne historyczne cmentarze położone na krawędziach doliny rzecznej; pozostałości dawnej huty żelaza w Wądołku wraz z prowadzącą do niej historyczną brukowaną drogą i licznymi mielerzami na terenie Puszczy czy wreszcie fortyfikacje z czasów I i II wojny światowej, w szczególności w okolicach miejscowości Jeże (tu nawet umocnienie po obu stronach koryta rzecznej Pisy).

Pouczenie

Od niniejszej decyzji służy stronom, na podstawie art. 127 Kpa, odwołanie do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, które należy złożyć za pośrednictwem Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Olsztynie w terminie 14 dni od daty doręczenia, zgodnie z art. 129 Kpa.

Na badania archeologiczne należy uzyskać stosowne pozwolenie WKZ wg. art. 36 ust. 1 pkt. 5 u.o.z.o.z oraz §9 Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (t.j. Dz. .u. z 2021 r., poz. 81).

Administratorem Pani/Pana danych osobowych jest Warmińsko-Mazurski Wojewódzki Konserwator Zabytków. Dalsze informacje dotyczące ochrony Pani/Pana danych osobowych znajdują się na stronie internetowej pod adresem:
<http://www.bip.wuoz.olsztyn.pl/1088-menu/ochrona-danych-osobowych.html>

Z up. Warmińsko-Mazurskiego
Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
Joanna Sobolewska
p.o. Kierownika Delegatury

Otrzymują:

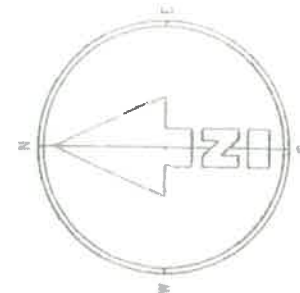
1. Burmistrz Pisy,
2. aa

Załącznik nr 3

- PROPONOWANY ZAKRES
 BADAŃ WYPRZEDZAJĄCYCH
 PLANOWANA
 LOKALIZACJA BUDYNKU
 INFRASTRUKTURY
 TURYSTYCZNEJ

KOLIZJE STREFY ZAMKU PISKILODZIEJ Z INFRASTRUKTURĄ ZAGOSPODAROWANIA

- K.1 KOLIZJA BARRAKANI Z BUDYNKAMI GARAZY
 K.2 KOLIZJA WIEŻY ZAMKOWEJ Z BUDYNKIEM MIEJSKIM
 K.3 KOLIZJA WIEŻY ZAMKOWEJ Z OBIEKTEM TECHNICZNYM
 K.4 KOLIZJA MURÓW ZAMKU Z SZALETEM MIEJSKIM
 K.5 KOLIZJA FORTYFIKACJI Z AMFITEATREM
 K.6 KOLIZJA FORTYFIKACJI BUD. TECHNICZNYM
 K.7 KOLIZJA FORTYFIKACJI Z PARKINGIEM
 K.8 KOLIZJA MURÓW ZAMKU Z DRZEWAMI,
 (DOTYCZY CAŁOŚCI ZABUDOWY).

 - zakres projektowy
 zakres archeologiczny

WOJEWÓDZKI URZĄD
 OCHRONY ZABYTKÓW
 w Olsztynie
 DELEGATURA w ELKU
 19-300 ELK, ul. Mickiewicza 11
 tel./fax 621 61 57

Załącznik graficzny do pozwolenia W.107

Załącznik sprawy: W.107-24-516181 2022 fm

Załącznik pisma: W.107-24-516181 2022 fm

ELK 2022 r.

Tytuł: KONCEPCJA ZAGOSPODAROWANIA PARKU W STREFIE ZAMKOWEJ			
Adres inwestycji: PISZ, UL. KOPERNIKA		Inwestor: 19.URZ	
Temat rysunku: KOLIZJE W STREFIE ZAMKOWEJ		Skala: 1:1000	Rys: R.0.5
 ARCHANDER AUTORSKA PRACOWNIA ARCHYTEKTONICZNA	 PROJEKT CIEPŁOTA KONSULTING I USŁUGI ARCHYTEKTONICZNE	Data: 2019.06.23	
		Architekt: INŻ. ARCH. TOMASZ KAMIŃSKI	
Uprawnienia budowlane do projektowania bez ograniczeń w specjalności architektonicznej			Podpis: NR.ÚPR. PO/KK 278/2009